

Tisková zpráva

Postoje obyvatel České republiky k novele zákona o českém školství, platbám za vysoké školy a státním maturitám – září 2018

- ⊙ Opatření schválených novelou zákona o českém školství týkající se předškolní výchovy se těší široké podpoře veřejnosti.
- ⊙ Zhruba tři pětiny dotázaných jsou proti povinné maturitě z matematiky (62 %) a začleňování dětí se speciálními potřebami do běžných základních škol (57 %).
- ⊙ Pro společnou maturitu pro všechny střední školy je necelá polovina (48 %) dotázaných (44 % je proti), zastánců centrálního hodnocení maturit jsou více než dvě pětiny (43 %), přičemž vyrovnaný podíl je zároveň i proti (45 %).
- ⊙ Postoj obyvatel České republiky k placení školného na veřejných vysokých školách je dlouhodobě negativní a v čase téměř neměnný.
- ⊙ Podíl lidí s kladným názorem na společnou státní maturitu pro všechny střední školy čtvrtým rokem mírně převažuje nad podílem lidí s názorem záporným s tím, že se rok od roku snižuje podíl nerozhodných odpovědí.

Zpracoval:

Milan Tuček

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Tel.: 210 310 586; E-mail: milan.tucek@soc.cas.cz

V zářijovém šetření CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., položilo baterii otázek¹ zkoumající postoje občanů České republiky k opatřením zavedeným novelou zákona o českém školství. Podobná baterie otázek byla položena poprvé v roce 2016, kdy se jednalo o právě zaváděná opatření. Vloni byla baterie rozšířena o položky zjišťující názor na inkluzi dětí se speciálními potřebami do běžných škol a názor na povinný poslední rok předškolní výchovy. Už poněkolikrát se výzkum dotazoval na názory občanů na společné státní maturity a na placení školného na veřejných vysokých školách.

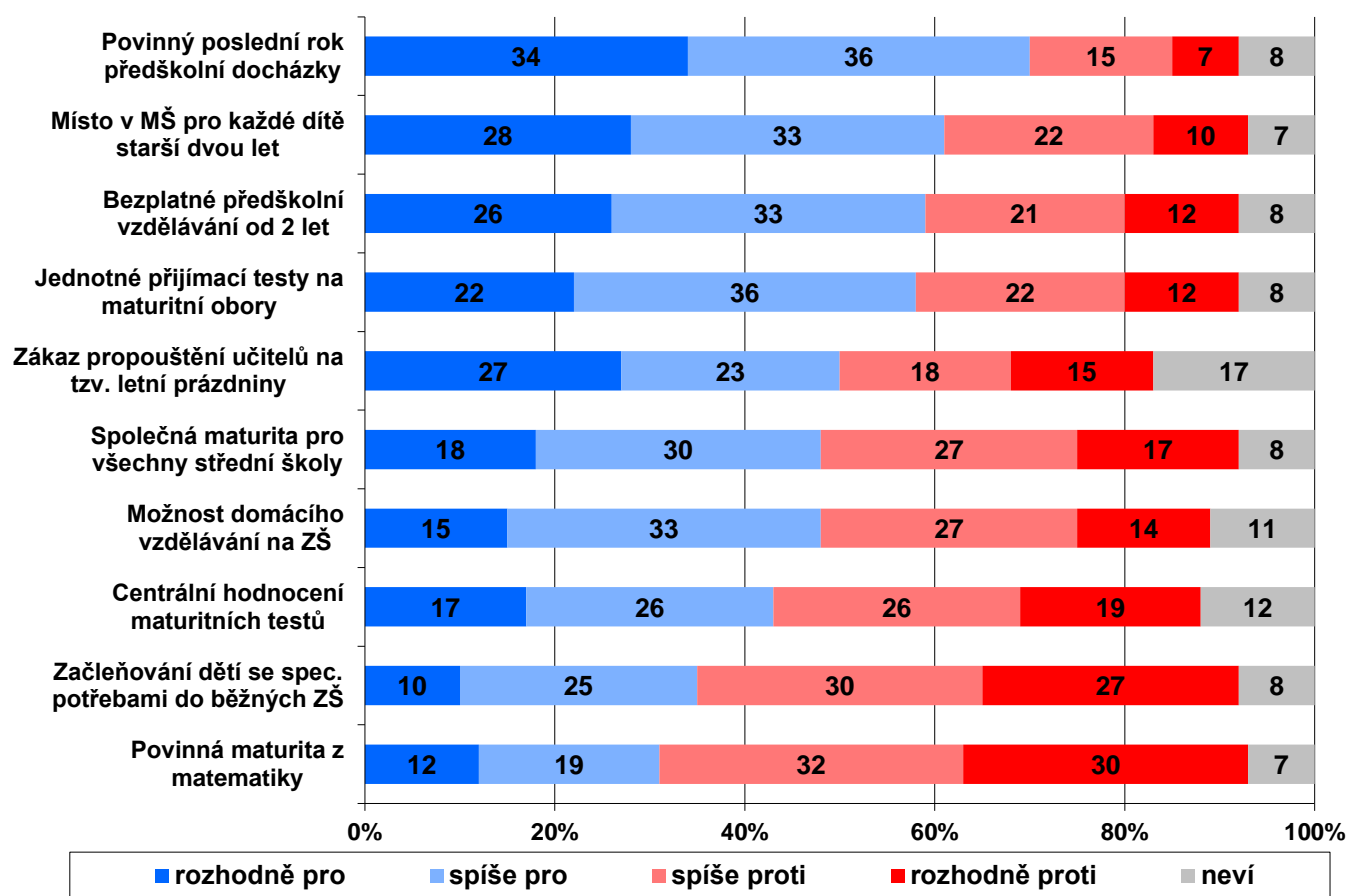
Podíl souhlasných odpovědí nad nesouhlasnými odpověďmi převažoval u většiny zkoumaných opatření zavedených novelou zákona o českém školství (viz graf 1). Nejvíce (70 %) respondentů je pro to, aby byl povinný poslední rok předškolního vzdělávání (22 % je proti). Přibližně tři pětiny respondentů jsou pro garantované místo v mateřských školkách pro každé dítě starší dvou let (61 %), pro bezplatné předškolní vzdělávání od 2 let (59 %) a také pro jednotné přijímací testy na maturitní obory (58 %). Zákaz propouštění učitelů na tzv. letní prázdniny schvaluje polovina (50 %) dotázaných (33 % je proti a 17 % neví).

Podíl souhlasných odpovědí ještě převažuje u názoru na společnou maturitu pro všechny střední školy (48 % pro ku 44 % proti) a na možnost individuálního (domácího) vzdělávání na úrovni základní školy (48 % pro ku 41 % proti). Zhruba půl na půl je rozložení pro a proti u položky centrálního hodnocení maturitních testů (43 % je pro a 45 % je proti). Výraznější podíl negativních odpovědí převážil u otázky na začleňování dětí se speciálními potřebami do běžných základních škol (57 % je proti, 35 % je pro) a u otázky na povinnou maturitu z matematiky, kterou odmítá 62 % dotázaných (zastánců je 31 %).

Rotovaná faktorová analýza ukázala, že v dané baterii otázek existují tři vzájemně nezávislé dimenze, které vyčerpají 53 % společné variance. První dimenze zahrnuje položky spojené s maturitou plus jednotné přijímací testy na maturitní obory, druhá zahrnuje položky týkající se předškolní výchovy (mateřské školy), třetí pak domácí vzdělávání a začleňování dětí se speciálními potřebami do běžných ZŠ. Zákaz propouštění učitelů po dobu prázdnin se nezařadil do žádného z vydělených faktorů a vytváří další názorovou dimenzi.

¹ Znění otázky: „Co si myslíte o následujících opatřeních? Jste pro, nebo proti, aby byla uplatňována či zaváděna? Společná maturita pro všechny střední školy, bezplatné předškolní vzdělávání od dvou let, místo v mateřské školce pro každé dítě starší dvou let, možnost individuálního (domácího) vzdělávání na ZŠ, povinná maturita z matematiky, centrální hodnocení maturitních testů, jednotné přijímací řízení na maturitní obory, zákaz možnosti propouštění učitele na tzv. letní prázdniny, začleňování dětí se speciálními potřebami do běžných základních škol, povinný poslední rok předškolní docházky.“ Varianty odpovědí: rozhodně pro, spíše pro, spíše proti, rozhodně proti.

Graf 1: Postoje obyvatel České republiky k opatřením novely školského zákona

Pozn.: Položky seřazeny sestupně podle součtu odpovědí „rozhodně pro“ a „spíše pro“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 8 – 20. 9. 2018, 1037 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Podrobnější analýza ukázala na určitou podmíněnost názorů sociodemografikami (pohlaví, věk, vzdělání, životní úroveň, politická orientaci) u určitých položek. Dotázaní ve věku 30 až 44 let jsou častěji pro bezplatné předškolní vzdělávání od 2 let a pro místo v mateřské školce pro každé dítě starší 2 let. Možnost individuálního (domácího) vzdělávání více zastávají lidé s dobrou životní úrovní a lidé hlásící se k pravému středu či pravici, kteří rovněž více souhlasí se začleňováním dětí se speciálními potřebami do běžných základních škol. Se zvyšujícím se věkem dotázaných roste jejich postoj pro jednotné přijímací testy na maturitní obory, se zvyšujícím se vzděláním pak roste názor pro zákaz možnosti propouštění učitelů na tzv. letní prázdniny a pro povinný poslední rok předškolní docházky, se kterým dále více souhlasí i ženy, dotázaní s dobrou životní úrovní vlastní domácnosti a z hlediska politické orientace lidé umisťující se na střed politického spektra. Pro společnou maturitu pro všechny střední školy jsou více lidé se středním vzděláním s maturitou či vyučením a lidé deklarující dobrou životní úroveň své domácnosti.

Povinnou maturitu z matematiky pochopitelně odmítají ti, kterých se to nejvíce týká – necelé tři čtvrtiny (74 %) dotázaných z věkové kohorty 15 až 19 let je proti („rozhodně proti“ pak 49 %). Určitou diferenci v názorech vykazují i respondenti podle dosaženého vzdělání. Mezi vysokoškolsky vzdělanými je 23 % „rozhodně proti“, mezi středoškolsky vzdělanými s maturitou či vyučenými je 29 % dotázaných „rozhodně proti“, mezi středoškolsky vzdělanými bez maturity je „rozhodně proti“ 33 % a mezi lidmi se základním vzděláním je „rozhodně proti“ již 37 %. Rozdíl najdeme i z hlediska pohlaví, kdy ženy jsou častěji proti zavedení povinné maturity z matematiky (proti je 65 % žen a 57 % mužů), což možná souvisí se zažitým stereotypem odlišných matematických schopností.

V meziročním srovnání (viz tabulka 1) se ukázalo, že rozložení názorů „pro“ a „proti“ se během tří let ve většině zjišťovaných položek výrazně nezměnilo. Došlo k postupnému poklesu souhlasu se zajištěním místa ve školce pro každé dítě od dvou let (o 11 procentních bodů v souhlasné odpovědi) – zde si myslíme, že názor ovlivňuje diskuse o délce a financování rodičovské dovolené. Další položkou, kde došlo k názorovému posunu hned v roce 2017 o plus 10 procentních bodů v odpovědi „proti“, je povinná maturita z matematiky, kdy tento nárůst poslední výzkum potvrdil. To souvisí zřejmě s blížícím se termínem těchto maturit a s veřejným diskursem, který se obsahem a smyslem maturity z matematiky dosti zabývá. I když názor na začleňování nebyl v roce 2016 zjišťován, tak nárůst odpovědí „pro“ o statisticky významné 4 procentní body mezi roky 2017 a 2018 zasluhuje pozornost vzhledem k medializovaným problémům, které toto začleňování vyvolává v řadě škol (očekávali bychom spíše posílení názorů „proti“). Oproti minulému šetření ze září 2017 ještě statisticky významně poklesl (o 6 procentních bodů) podíl těch, kteří jsou „pro“ zákaz propouštění učitelů na léto a naopak vzrostl (o 5 procentních bodů) podíl těch, kteří jsou „pro“ centrální hodnocení maturitních testů.

Tabulka 1: Postoje obyvatel ČR k opatřením novely školského zákona – časové srovnání (v %)

	Pro / proti		
	2016	2017	2018
Povinný poslední rok předškolní docházky	-	69/22	70/22
Místo v MŠ pro každé dítě starší dvou let	72/22	66/26	61/32
Bezplatné předškolní vzdělávání od 2 let	60/32	62/28	59/33
Jednotné přijímací testy na maturitní obory	56/36	55/35	58/34
Zákaz propouštění učitelů na tzv. letní prázdniny	56/29	56/30	50/33
Možnost domácího vzdělávání na ZŠ	53/37	46/44	48/41
Centrální hodnocení maturitních testů	42/43	38/48	43/45
Začleňování dětí se speciálními potřebami do běžných ZŠ	-	31/60	35/57
Povinná maturita z matematiky	38/53	29/63	31/62

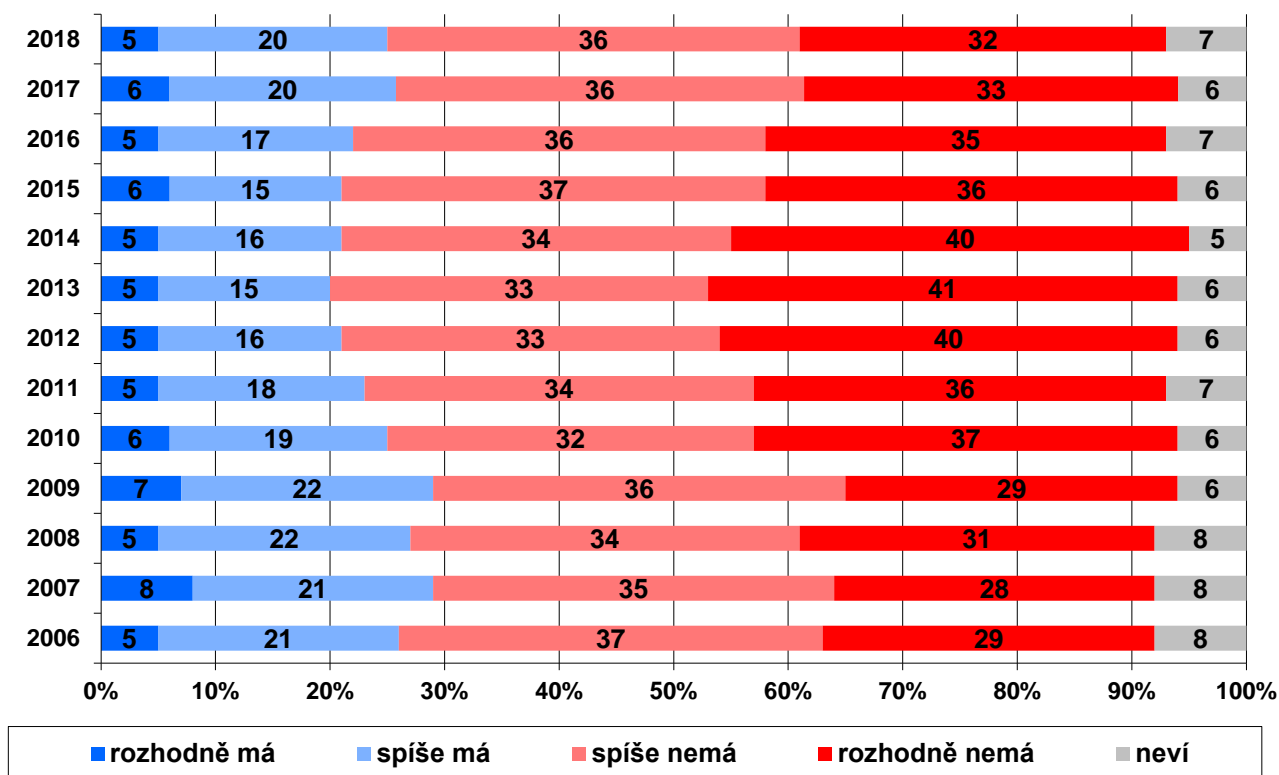
Pozn.: „Pro“ je součet odpovědí „rozhodně pro“ + „spíše pro“, „proti“ je součet odpovědí „rozhodně proti“ + „spíše proti“. Položky seřazeny sestupně podle součtu „pro“ v roce 2018. Dopočet do 100 % tvoří odpověď „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v. v. i., Naše společnost.

Již více než deset let je zjišťován názor na zavedení školného na veřejných vysokých školách². Pouze 5 % dotázaných si myslí, že se školné zavést „rozhodně má“. Pětina (20 %) respondentů volila odpověď „spíše má“. Pro variantu „spíše nemá“ se rozhodlo 36 % oslovených a kategorii „rozhodně nemá“ vybralo 32 % respondentů. Zbývajících 6 % dotázaných v této otázce neví.

² Znění otázky: „Má, nebo nemá se podle Vašeho názoru platit na veřejných vysokých školách školné?“ Varianty odpovědí: rozhodně má, spíše má, spíše nemá, rozhodně nemá.

Graf 2: Postoje obyvatel České republiky k zavedení školného na veřejných vysokých školách

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

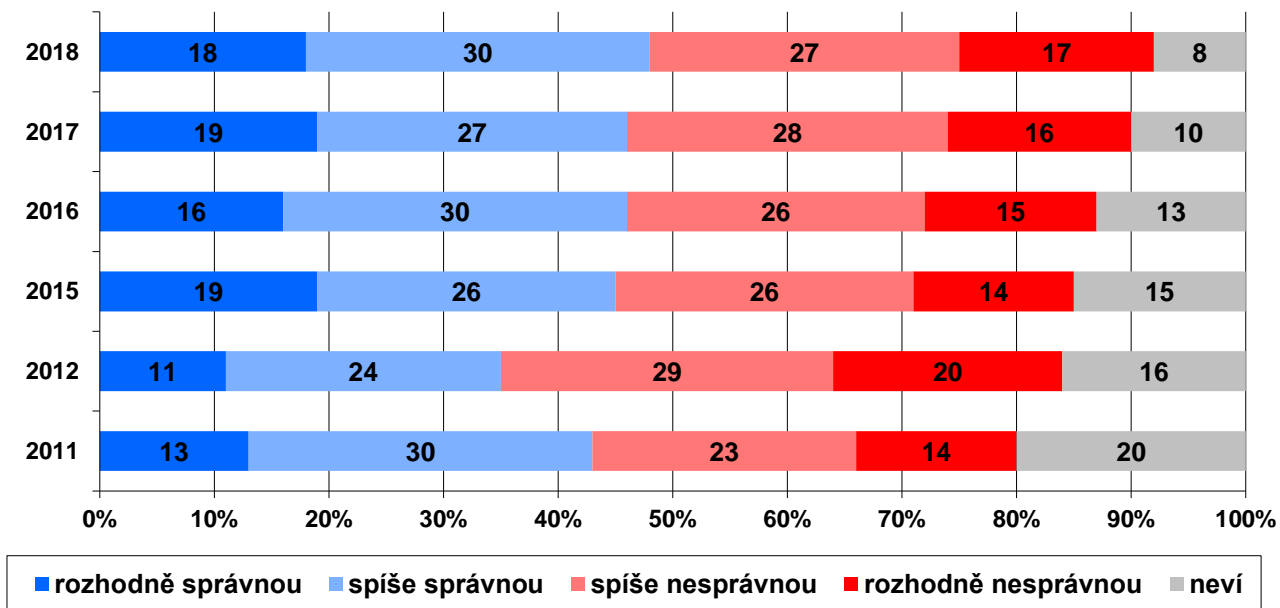
Detailnější analýza z pohledu sociodemografických charakteristik ukázala, že názor na placení školného na veřejných vysokých školách je ovlivněn věkem, vzděláním, životní úrovní a politickou orientací. Konkrétně lidé ve věku 45 až 59 let, s rostoucím vzděláním, s deklarovanou dobrou životní úrovní vlastní domácnosti a hlásící se k pravému středu či pravici významně více zastávají názor, že školné by se na veřejných vysokých školách platit mělo. Co se týká socioprofesionálního postavení, výraznější odchylku tvoří studenti, kteří ve srovnání se zbytkem populace výrazně častěji volí variantu, že školné se platit „rozhodně nemá“ (51 % z nich).

Mezi lety 2006 a 2009 se podíl lidí podporujících zavedení školného pohyboval mezi 26 % až 29 %. Od roku 2010 do roku 2016 se toto číslo postupně ustálilo na průměrné hodnotě 22 % a vykazovalo jen nízkou variaci. V letošním výzkumu došlo k potvrzení výsledku z minulého roku, kdy došlo ke statisticky významnému nárůstu o 4 procentní body oproti roku 2016 a návratu na úroveň roku 2010. Podíl respondentů, kteří neví nebo nemají názor, je prakticky neměnný.

V neposlední řadě jsme zjišťovali názor české veřejnosti na společnou státní maturitu pro všechny střední školy³. Dle aktuálního výzkumu přibližně stejný podíl respondentů je jak pro společnou státní maturitu (48 %), tak proti (44 %). V porovnání s minulým šetřením nedošlo k žádným statisticky významným posunům. V dřívějších výzkumech do roku 2016 včetně byla tato otázka formulována jinak (viz poznámka, zjišťovalo se, zda jde o (ne)správnou myšlenku). Byli jsme si vědomi toho, že by odlišná formulace mohla mít určitý vliv na názorovou hladinu, i z toho důvodu jsme tuto otázku zařadili v baterii na první místo (abychom eliminovali vliv ostatních položek). Srovnání za poslední tři roky nás vede k závěru, že jsme i v jiné formulaci ptali na tu samou věc a že se názorové spektrum více méně ustálilo.

³ Znění otázky: Od roku 2017 je otázka součástí baterie (viz graf 1) „Co si myslíte o následujících opatřeních? Jste pro, nebo proti, aby byla zavedena společná maturita pro všechny střední školy?“ s variantami odpovědí: rozhodně pro, spíše pro, spíše proti, rozhodně proti. V dřívějších výzkumech (2011 až 2016) byla pokládána samostatná otázka ve znění: „Myslíte si, že zavedení státní maturity společně pro všechny střední školy je obecně správnou, nebo nesprávnou myšlenkou?“ s variantami odpovědí: rozhodně správnou, spíše správnou, spíše nesprávnou, rozhodně nesprávnou.

Graf 3: Postoje obyvatel České republiky ke společným státním maturitám

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v18-09</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>8. - 20. 9. 2018</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1037</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>239</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>OR.275; OR.180</i>
<i>Kód zprávy:</i>	<i>or181031</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>31. října 2018</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Milan Tuček</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.